

Archeologienota Lede Wichelse steenweg 25-31

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

6-2-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Lede Wichelse steenweg 25-31 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en waarbij de geplande bodemingreep groter is dan 1000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 5110m² groot, heeft een onregelmatige en bestaat uit een westelijk deel dat momenteel grotendeels bebouwd is langs de Wichelse steenweg (N442), de achterliggende bomenrijke tuingronden en uit een onbebouwd perceel in het zuidoosten. Het plangebied is dus nog gedeeltelijk bebouwd. De overige delen zijn in gebruik als tuingrond, begroeid met bomen en braakliggend grasland, begroeid met bomen.

Het plangebied bevindt zich op ca. 500m van het historische centrum van Lede en was lange tijd gesitueerd binnen landbouwgebied. Op de oudst beschikbare betrouwbare cartografische bron, de Ferrariskaart uit ca. 1777, lijkt het plangebied gelegen in het landbouwgebied net ten noorden van de dorpskern. Binnen het plangebied wordt op deze kaart zowel bosgrond, akkerland/weiland als een deel van een boomgaard aangetroffen. De huidige Vijverstraat, Kerkevijverstraat en Dwarsstraat kunnen reeds worden onderscheiden ten oosten van het plangebied. Ten westen is reeds de Openveldstraat aanwezig. Van de Wichelse steenweg (N442) is nog geen sprake. Deze straat is wel waarneembaar op de Atlas der Buurtwegen en de overige 19^{de}-eeuwse kaarten. Het plangebied blijft gedurende de 19^{de} eeuw onbebouwd. Ook op de topografische kaart van 1938 kan geen bebouwing worden opgemerkt op het terrein. Aan de overzijde van de Wichelse steenweg is in deze periode echter wel reeds bebouwing te onderscheiden. Ondanks de lage resolutie kan op de vroegste raadpleegbare luchtfoto uit 1971 bebouwing worden onderscheiden op het noordelijke deel van het terrein. Ook in het zuidwesten lijkt reeds een gebouw aanwezig te zijn. Deze bebouwing is duidelijker waarneembaar op de orthofoto van 1979-1990. Tegen 2000-2003 wordt het onbebouwde perceel tussen de noordelijke en zuidelijke bebouwing langs de Wichelse steenweg opgevuld met auto's, vermoedelijk gerelateerd aan een professionele activiteit ter hoogte van huisnummer 29. Deze activiteit werd inmiddels stopgezet. Het betreffende perceel lijkt steeds onverhard en onbebouwd te zijn geweest. Ook het perceel in het zuidoosten bleef vanaf het einde van de 18^{de} eeuw tot op heden onbebouwd. Hoe de site er uit zag voor 1777 is niet gekend. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben er de voorbije 240 jaar geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het grootste deel van het terrein. De bebouwing langs de straatzijde kan mogelijk een diepere verstoring hebben veroorzaakt over een vrij beperkte oppervlakte. Er werd op het terrein nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Wel werd net ten zuiden van het plangebied in de 19^{de} eeuw een uitgestrekt Merovingisch grafveld aangetroffen. Binnen deze oude opgraving werden vermoedelijk eveneens Romeinse brandrestengraven aangetroffen. Ook in de ruimere omgeving werden reeds verschillende vondsten, sporen en structuren gedocumenteerd uit de steentijden, vroege ijzertijd, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd. De gekende sites wijzen op bewoning en funeraire activiteiten in de verschillende periodes. De gekende lithische artefacten werden verzameld gedurende veldprospecties of zijn afkomstig uit jongere sporen en duiden dus niet op in situ steentijdvindplaatsen.

Het plangebied bevindt zich buiten de valleien van Schelde en Dender en is gesitueerd op de overgang naar de heuvels. Het terrein zelf vertoont een relatief onregelmatig verloop ter hoogte van de bestaande bebouwing. Het zuidwestelijke deel is hier opvallend hoger gelegen (+20,1m TAW) en werd mogelijk een deel opgehoogd. Het noordoosten vertoont de laagste ligging (+17,1m TAW). Het onbebouwde perceel weerspiegelt de geleidelijk helling van noord (+18,1m TAW) naar zuid (+20,1m TAW). De bodem wordt gekenmerkt door bebouwde zone in het westen, door een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc) in het noordoosten en door een droge zandleembodem met textuur B horizont waarbij de ondergrond soms gelaagd is door afwisselend lemige en zandige laagjes (Lbaz) in het zuidoosten. Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een hoge archeologische verwachting heeft. Direct ten zuiden bevindt zich een gekende uitgestrekte begraafplaats en ook in de ruimere omgeving zijn op de helling waarop de dorpskern van Lede werd ingepland verschillende sites uit de metaaltijden tot de nieuwe tijd gekend. De kans op het aantreffen van een archeologische site op deze locatie is dan ook niet onwaarschijnlijk. Gezien de landschappelijke ligging, de bodemgesteldheid, de archeologische context is er een kans dat er (een) site(s) met grondsporen uit het neolithicum, de metaaltijden, de Romeinse periode, de middeleeuwen en/of nieuwe tijden aanwezig is (zijn) binnen het plangebied. In situ bewaring van eventuele steentijd artefactensites wordt niet verwacht binnen het plangebied. Er hebben geen gekende grootschalige en diepgaande verstoringen plaatsgevonden op het plangebied, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites met grondsporen een goede bewaring zullen hebben. Mogelijk heeft wel de bebouwing langs de Wichelse steenweg enige invloed gehad op de bewaring van eventuele grondsporen. Daarnaast moet, gezien de ligging op een hellend terrein, rekening gehouden worden met een mogelijke invloed van erosie binnen de grenzen van het plangebied.

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing en begroeiing worden verwijderd, de bestaande bomen zullen worden gerooid. Vervolgens zal het terrein bouwrijp worden gemaakt en zal een nieuwe winkelruimte worden gebouwd op het gedeelte van het terrein dat aansluit bij de Wichelse steenweg. Het nieuwe gebouw wordt ingedeeld in drie afzonderlijke aaneensluitende winkelpanden, verdeeld over drie verdiepingen. Winkel 3 bevindt zich in het noordelijke en westelijke deel van het gebouw, op de gelijkvloerse verdieping over een totaaloppervlakte van ca. 1167,04m². Winkel 2 situeert zich centraal in het nieuwe volume en heeft een oppervlakte van ca. 417,84m². Beide winkels hebben een eigen laad- en losruimte. Een lift voor het laden en lossen (ca. 59,81m²) van winkel 3 bevindt zich in het zuidwestelijke deel van het gebouw. De eigenlijke winkel strekt zich uit over de tweede verdieping en strekt zich uit over een totale oppervlakte van ca. 1714,96m². 170,22m² ervan wordt ingenomen door een laad- en losruimte. Op de derde verdieping van het gebouw bevindt zich nog een ruimte ca. ca. 145,28m², bestemd voor het personeel, en een technische ruimte van ca. 28,79m². Winkel 4 situeert zich op het gelijkvloers en heeft een oppervlakte van ca. 216,09m². In de zuidelijke zijde van het gebouw bevindt zich een hal met trap en liftkokers. Ten zuiden van het gebouw wordt een fietsenparking aangelegd. Ten zuidoosten zullen bovengrondse parkeerplaatsen worden voorzien. Een interne wegenis zal ten oosten van het gebouw bereikbaar zijn vanop de Wichelse Steenweg en leidt van hier rondom het gehele gebouw en de zuidoostelijke parking. Onder het gebouw en de zuidoostelijke parking zal daarnaast een parkeergarage (ca. 3625,04m²) worden aangelegd, die toegankelijk is vanop de interne wegenis in het noordoosten van het gebouw. Het bestaande terreinprofiel zal hiertoe trapsgewijs worden afgegraven. Rondom het gebouw wordt een nieuwe helling gecreëerd. Hiertoe wordt het oorspronkelijke niveau tot ca. 5m afgegraven. Daarnaast wordt rondom het gebouw groenaanleg voorzien. Er zullen aldus aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op

het plangebied: de afbraak van de bestaande bebouwing, het rooien van de bestaande vegetatie, het bouwrijp maken van de percelen, de bodemingrepen voor de constructie van de ondergrondse parking, de aanleg van de wegenis en de bovengrondse parkeerplaatsen, de aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, de funderingswerken, het optrekken van de nieuwe winkelruimtes, de aanleg van verhardingen, de omgevingsaanleg etc. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de ontwikkeling van Lede, waar nog relatief weinig gravend archeologisch onderzoek is verricht. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien het terrein pas ontwikkeld wordt onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, en aangezien eerst de aanwezige begroeiing gerooid moet worden.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

2. Administratieve gegevens en afbakening

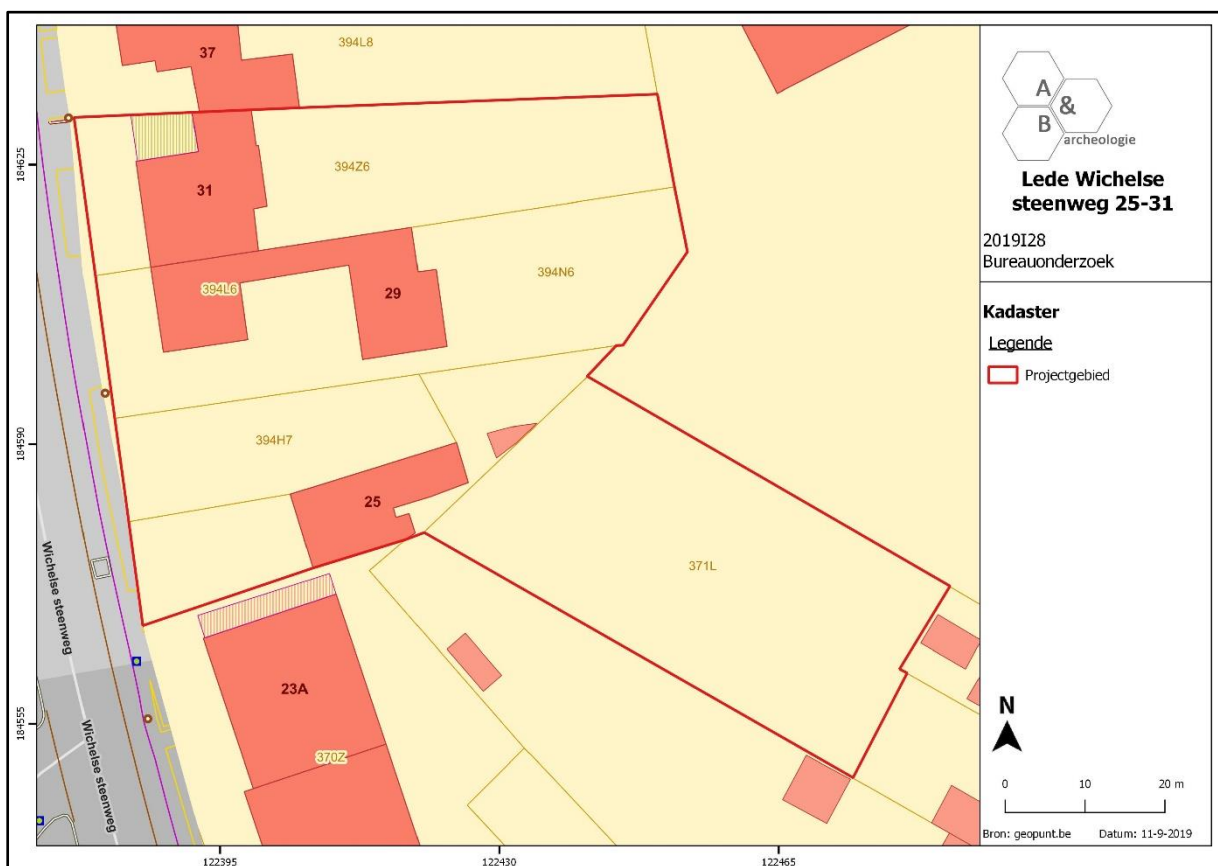
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Lede, Wichelse steenweg 25-31

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 122316,00 en Y: 184561.54; X: 122528.66 en Y: 184662.54

Oppervlakte plangebied: ca. 5110m²

Kadastergegevens: Lede, afdeling 1, sectie E, percelen 394H7, 394G7, 394L6, 394M6, 394N6, 394Z6 en 371L

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.



Figuur 1 Plangebied aangeduid op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Zijn er bewoningssporen of sporen van funeraire aard aanwezig die in verband kunnen worden gebracht met de aangetroffen Romeinse en Merovingische begraafplaats net ten zuiden van het plangebied?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Hoe is de bodemopbouw? Is er sprake van erosie?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

Het is noodzakelijk dat het terrein vrij is van obstakels voorafgaand de start van het verder vooronderzoek. Dit betekent dat de gebouwen, bijhorende verhardingen en bomen/struiken moeten verwijderd worden. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat bvb. de funderingen, kelders en boomstronken blijven zitten. Op die manier wordt vermeden dat er ongedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De funderingen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuven

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. De sleuven zijn georiënteerd volgens de lengterichtingen van het plangebied. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 511m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 128m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 639m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.



Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites, in het bijzonder voor de Romeinse en vroegmiddeleeuwse periode. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.